

Ināra Voitkāne

Zīmes un simboli kultūrā

Mandala - Visuma un mūžības simbols

Materiāls izstrādāts
ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”
prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”
pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”
aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”
apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu
kompetences paaugstināšana”
Latvijas Universitātes realizētā projekta
„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārizglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”
(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,
LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga, 2010

Zīmes un simboli kultūrā

Ināra Voitkāne

KULTUROLOĢIJA

Mandala

Visuma un mūžības simbols

Ināra Voitkāne

KULTUROLOĢIJA

Mācību stundas mērķis:

Radīt izpratni par mandalu kā vienu no apkārtējās pasaules struktūras pamatformām un universālo simbolu daudzām kultūrām.

Mācību stundas uzdevumi:

- Iepazīstināt izglītojamos ar mandalu kā universālo simbolu daudzām kultūrām.
- Veicināt prasmi analizēt un vērtēt kultūras tradīcijas un mainību.
- Attīstīt radošās darbības prasmes.

Mandala - tas ir mijiedarbības simbols starp laiku un mūžību, formu un bezveidību. Simbols, kurš veicina cilvēka apziņā pārdzīvojamo dzīves polaritāšu dzēšanu. Mandalu var uzskatīt par cilvēka dvēseles dziedināšanas procesa sastāvdaļu.

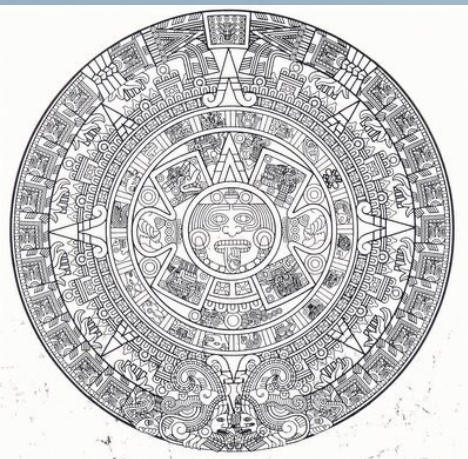
Barry Stevens

KULTUROLOĢIJA

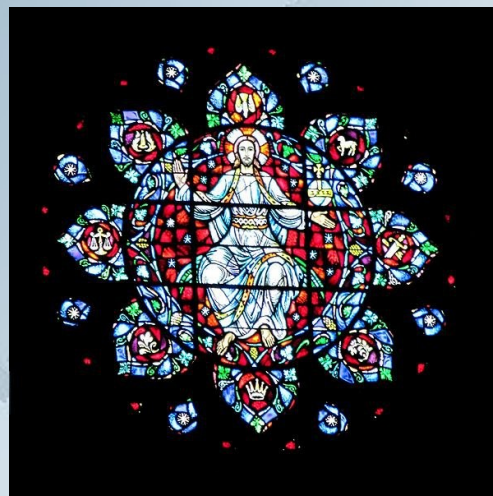
Mandala ir Dieva mājoklis, bet vienlaikus tā ir arī kā ceļš no laicīgā uz mūžīgo. Tas ved gan ārpus, viņpus sevis, gan aicina dziļāk ielūkoties sevī.

KULTUROLOĢIJA

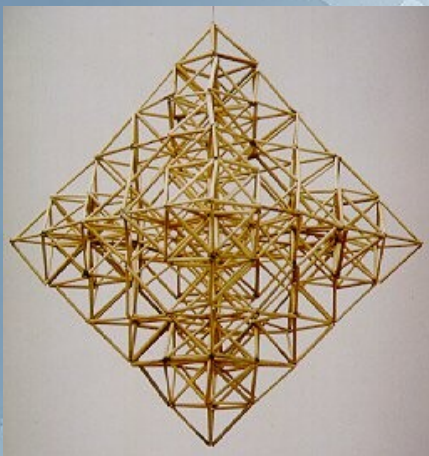
Mandala ir universāls simbols daudzām kultūrām

Acteku kalendārs
mandalas formā

Vitrāžas roze
mandalas formā

Latviešu veidotie
puzuri ir mandalas
telpiskais modelis

Tibetas kultūrā mandalu
veido no krāsainām smiltīm

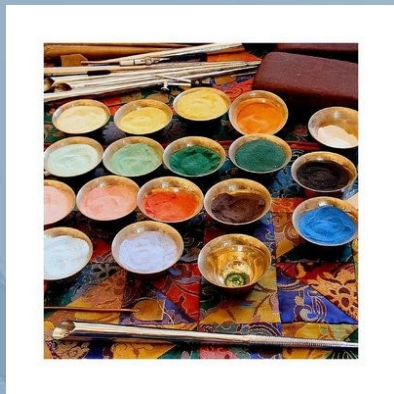
KULTUROLOĢIJA

Mandala (sanskrit. - centrs un aplis) – tēlaina diagramma, kas simbolizē hinduisma, budisma un lamaisma priekšstatus par Visuma uzbūvi. **Mandala ir grafisks Visuma un mūžības simbols.**

Tradicionāli tās apzīmējums ir aplis – kosmosa bezgalības simbols – un kvadrāts - zemes jeb cilvēka radītās pasaules simbols.

Smilšu mandala ir Tibetas budisma tradīcija, kas simbolizē visu lietu pārejošo, mainīgo un nepastāvīgo dabu. Svarīgs ir arī mandalas iznīcināšanas rituāls. **Mandalas nojaukšanas process iemāca, ka nekas nav pastāvīgs, viss ir mainīgs un ka nevajag pieķerties lietām, lai cik skaistas tās arī nebūtu.**

KULTUROLOĢIJA

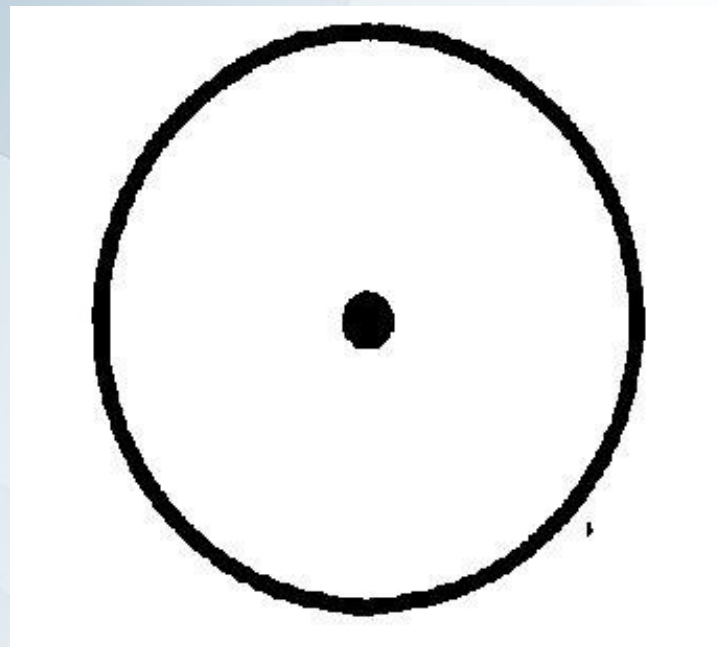
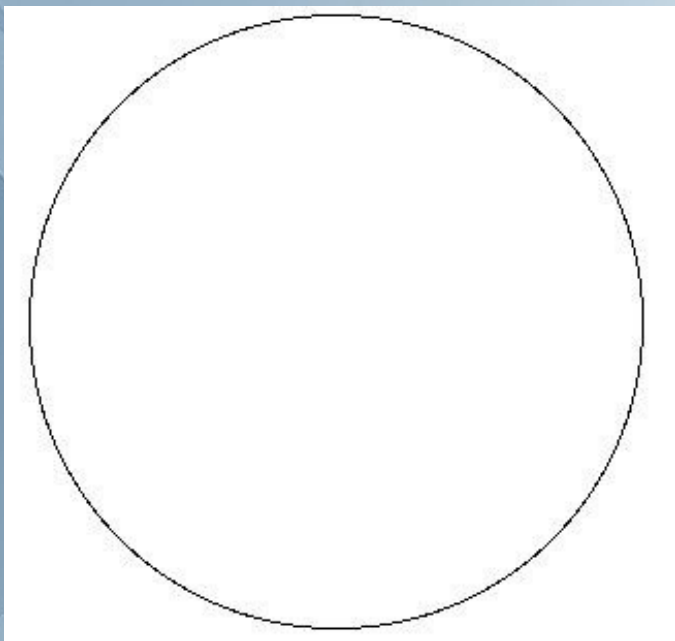

Budistu mūki Tibetā mandalas saber no krāsainām smiltīm. Vispirms mandalas ģeometriskās līnijas tiek uzzīmētas un tikai pēc tam seko tās aizpildīšana ar dažādu toņu un nokrāsu smiltīm, izmantojot speciālus instrumentus – smalkas caurules, piltuves, skrāpjus un citus. Savas izsmalcinātības, lielā apjoma un ļoti detalizēto nianšu dēļ smilšu mandalas veidošana tradicionāli var aizņemt pat vairākas nedēļas. Vairāku mūku komanda vienlaicīgi strādā pie vienas sekcijas diagrammas, parasti veidojot mandalu no centra uz malām.

KULTUROLOĢIJA

Uzdevums – Mandala dabā

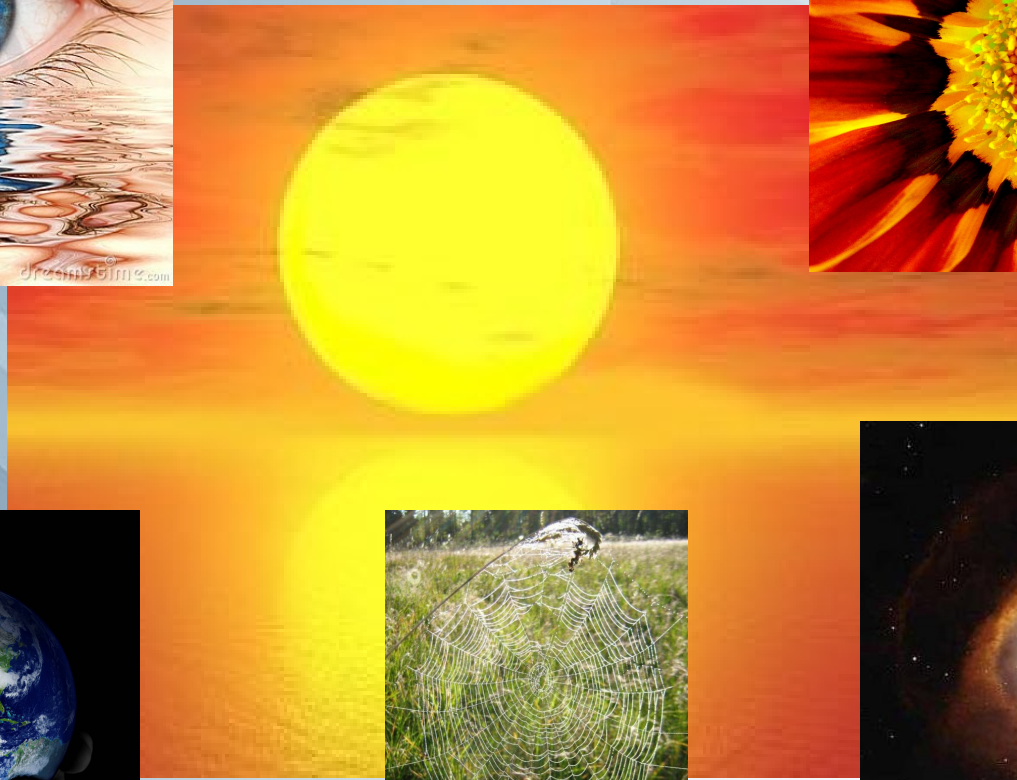
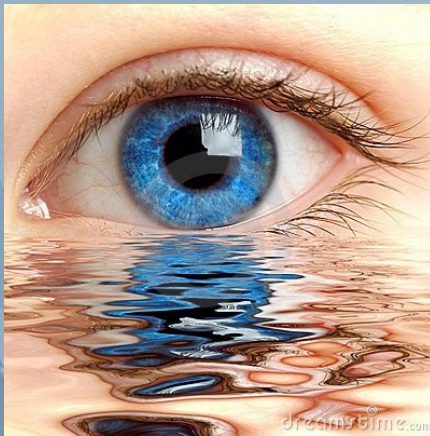
*Atceries, kur tu dabā esi sastapis mandalas pamatformu - apli ar centru!
Mini piemērus.*

Video par mandalām I

Videomateriālā ir apkopoti attēli ar dažādām mandalām. Paskatieties sev apkārt, ko mums piedāvā daba. Mēs sastopam mandalas katru dienu un visur.

Mandala dabā

KULTUROLOĢIJA

Uzdevums – Mandala latviešu rakstos

Kura latviešu ornamenta zīme ir attēlota mandalas centrā? Uzzīmē to un uzraksti, ko tā simbolizē?

Uzdevums – Mandalas izpēte

Izlasi tekstu (darba lapā), kas palīdzēs aplūkot Kalačakras mandalu.

Kalačakras mandala simbolizē ideālo laika rata pasauli – apskaidrības pasauli, kurā valda dievs Kalačakra.

KULTUROLOĢIJA

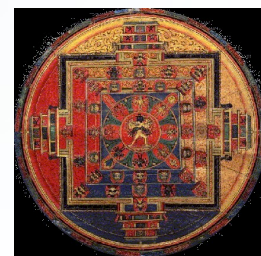
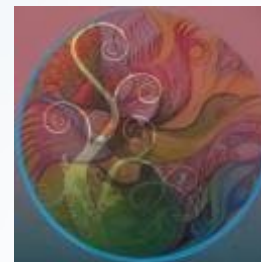
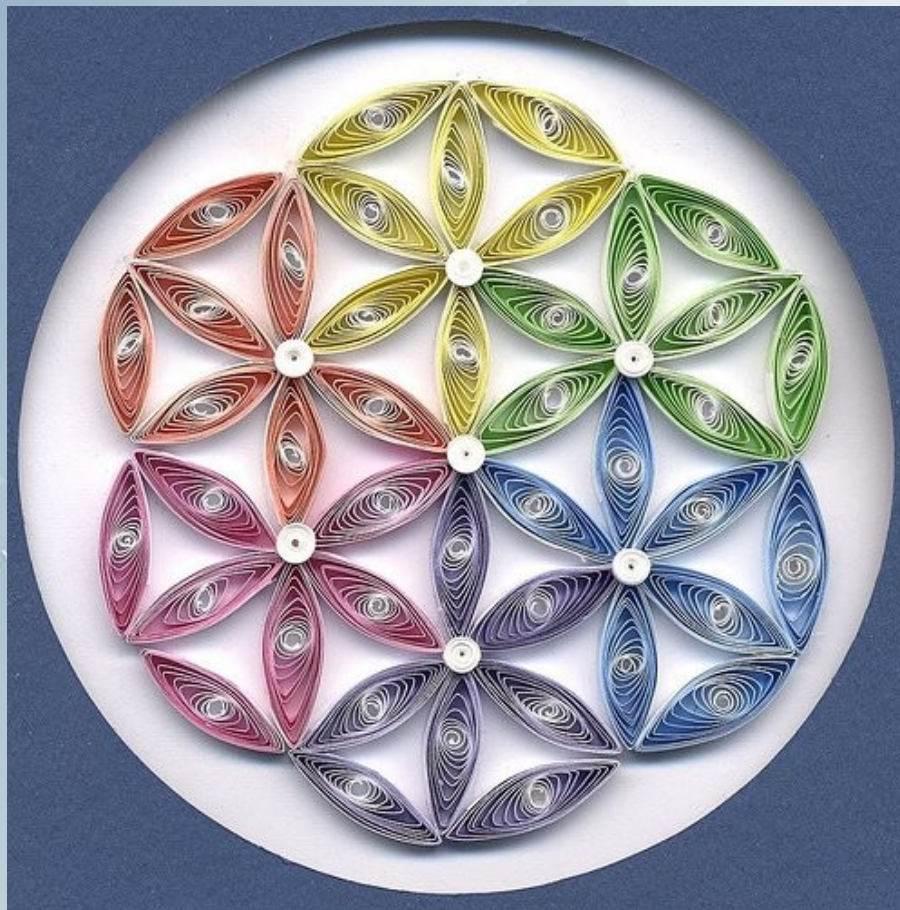
Uzdevums – Mandalas zīmēšana

Mandalu zīmēšana var kļūt par ļoti aizraujošu un interesantu nodarbošanos. Sākotnēji mandalu var zīmēt vienkārši kā krāsainu un dekoratīvu kompozīciju, bet vēlāk tai var piešķirt daudz dziļāku jēgu, izpētot zīmes, simbolus un krāsu psiholoģisko nozīmi tā, lai ikviena detaļa un krāsu laukums būtu orientēts uz konkrētu ideju.

Mandalu var:

- gleznot (figūras, ziedi, zvēri, fantāzijas u.c.),*
- zīmēt (melnbalta grafiska kompozīcija),*
- līmēt no papīra (salocīt un izgriezt mandalas no papīra),*
- līmēt no dažādiem materiāliem (pogas, krellītes, sērkociņi, tekstilmateriāli u.c.),*
- veidot no dabas materiāliem (čiekuri, ziedi, akmeņi, gliemežvāki u.c.),*
- zīmēt smiltīs, sniegā,*
- tamborēt,*
- sakārtot saldumu un augļu šķīvjus svētku galdam,*
- veidot dzīvās mandalas (bērnu grupa apguļas aplī uz zemes, kājas satiekas vidū),*
- attēlot riņķa dejas (kustības uz vidu un no vidus).*

Radošā darbnīca

KULTUROLOĢIJA

Kā labāk zīmēt mandalu?

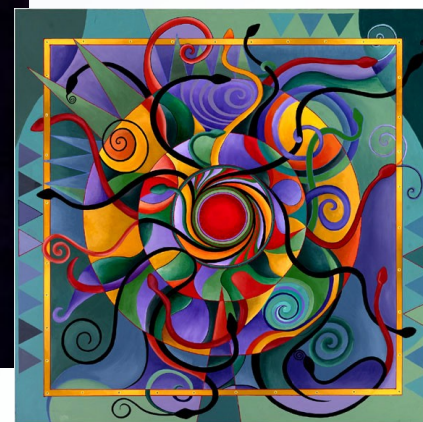
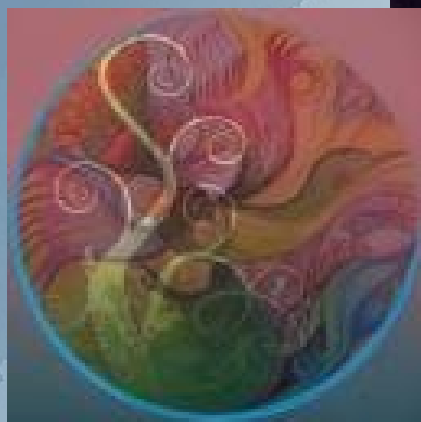
Mandalu veidošanai jāatrod mierīga vieta. Var izmantot nomierinošu, meditatīvu fona mūziku.

- Iesācējiem labāk vadīties pēc parauga, pieredzējušiem jau var izveidot mandalas pēc iedvesmas.
- Jāizvēlas, kādā virzienā sākt zīmēt (no ārpusē uz iekšpusi vai no iekšpusē virzienā uz āru).
- Mandalu zīmēšanas laikā elpa pamazām nomierinās un Jūs vairāk iedziļināties savās iekšējās sajūtās.
- Mandalā var ielikt gan labās, gan sliktās domas. Slikto domu mandalu ļoti svarīgi pēc tam nojaukt. Iznīcināšanas rituāls palīdz atbrīvoties no negatīvām emocijām.

Video par mandalām II

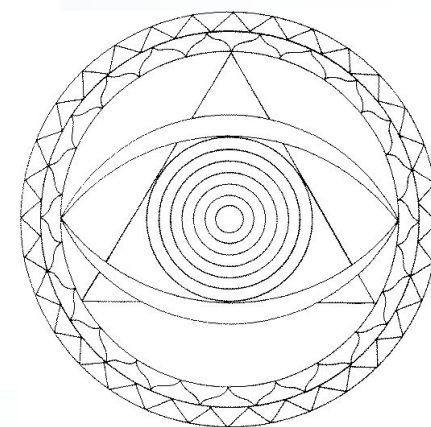
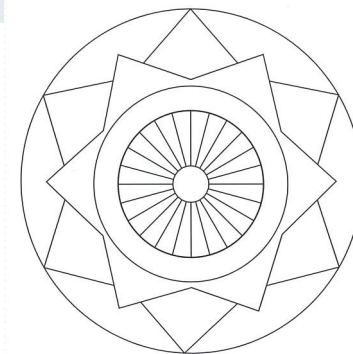
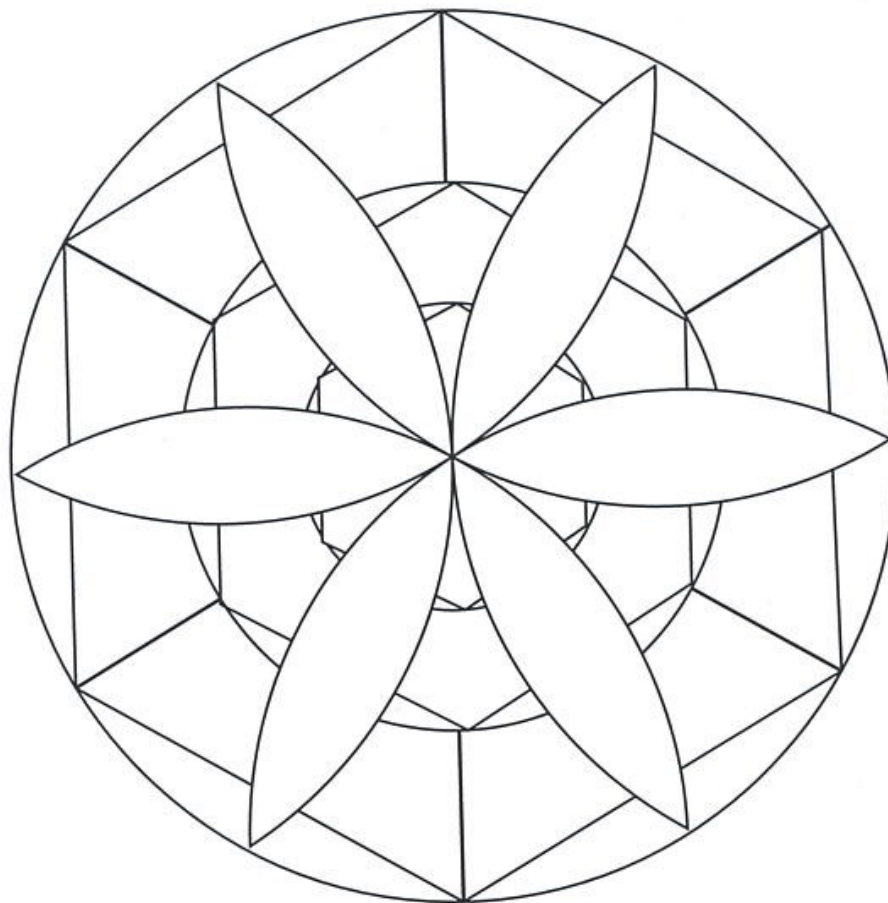
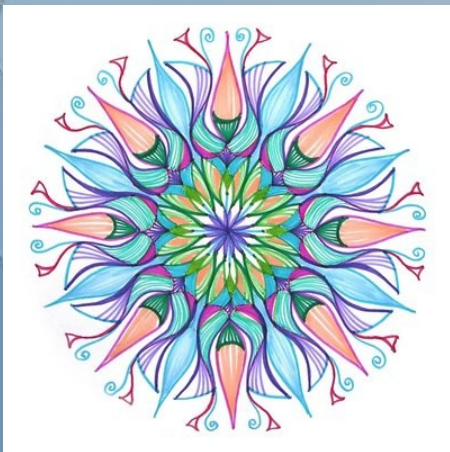
Videomateriālā ir parādīta mandalas zīmēšanas secība. Mandala tiek zīmēta no iekšpuses virzienā uz āru, izmantojot krāsainos zīmuļus un lineālu.

Gleznotās mandalas

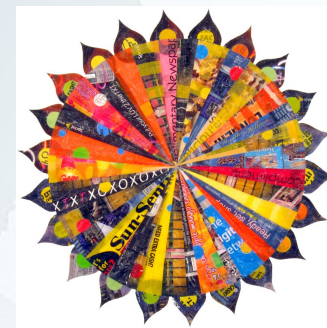
KULTUROLOĢIJA

Melnbaltas grafiskas kompozīcijas

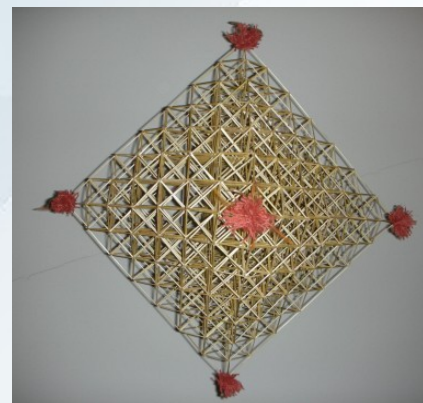
KULTUROLOĢIJA

Mandalas no papīra

KULTUROLOĢIJA

Mandalas no no dažādiem materiāliem

Mandalas no dabas materiāliem

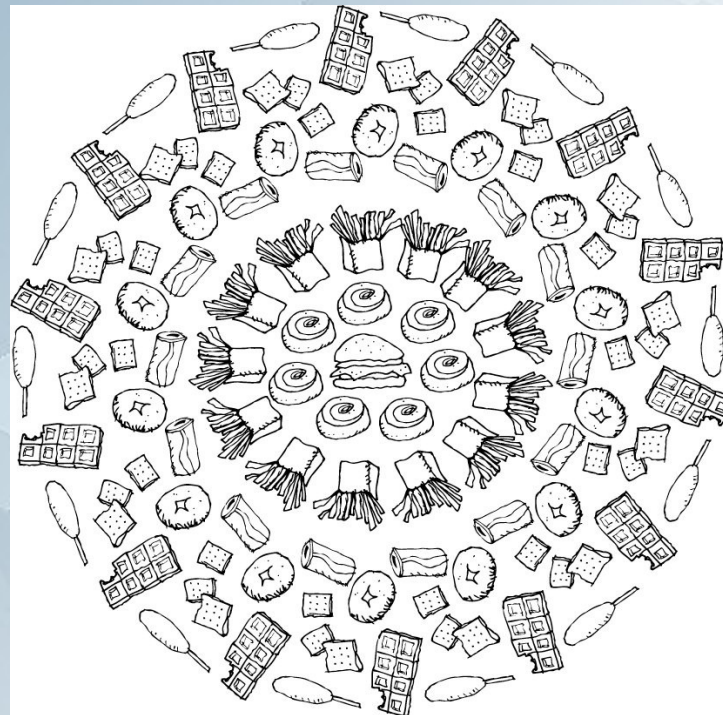
KULTUROLOĢIJA

Tamborētās mandalas

KULTUROLOĢIJA

Mandalas no saldumiem un augļiem svētku galdam

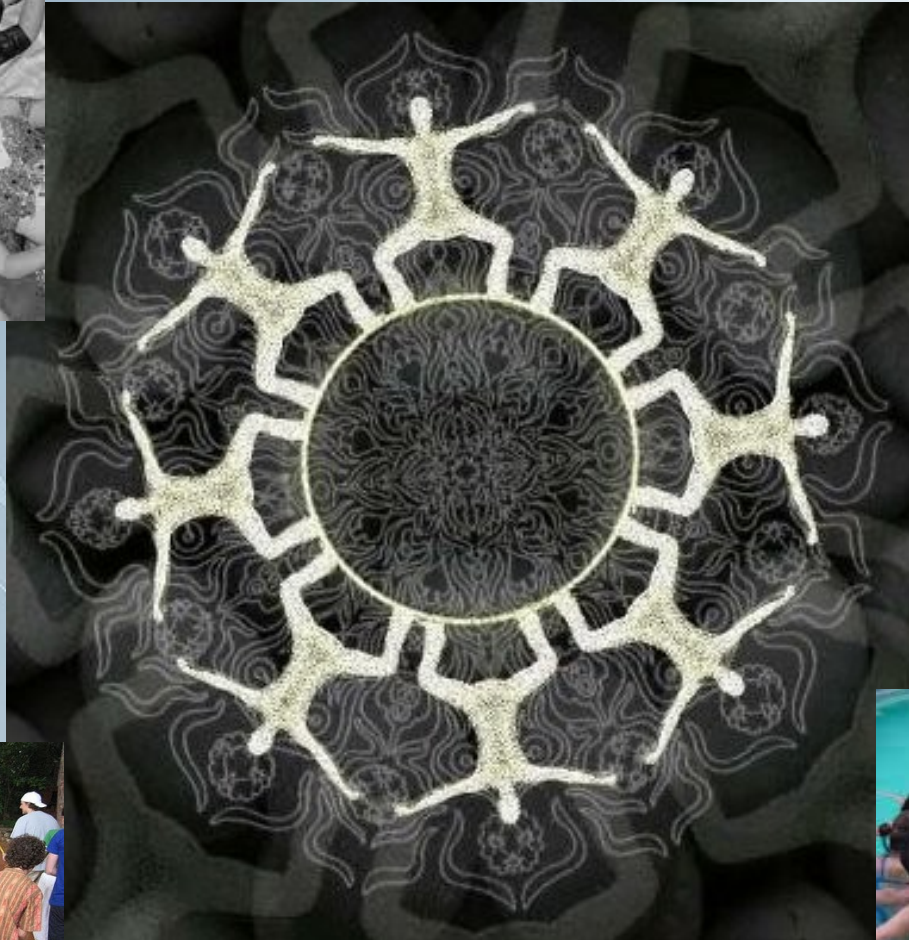
KULTUROLOĢIJA

Dzīvās mandalas

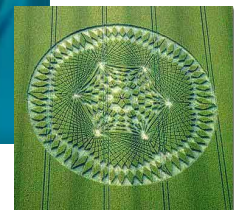
KULTUROLOĢIJA

Mandalas riņķa dejās

KULTUROLOĢIJA

Mandalas smiltīs, sniegā, zālē u.c.

KULTUROLOĢIJA

Mandalas interjerā, apģērbā

KULTUROLOĢIJA

Filozofiskā mandala

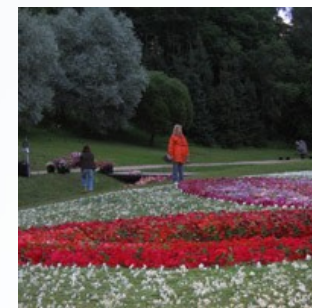

Fotogrāfa Roba Hera metafora dzīves un nāves ciklam.

Dzimšana, nāve, jaunība, vecumdienas... Daudzās kultūrās dzīves ciklu simbolizē aplis. Patiesība ir vienkārša un ir nepieciešama viena sauja lapu, lai atspoguļotu visus dzīves cikla posmus.

KULTUROLOĢIJA

Pateicības mandala “Ziedu saule”

30.06.2007. notika Latvijas iedzīvotāju pateicības akcija „Saulesziedi Prezidentei”, kad tika veidota ziedu saule Dainu kalnā Turaidā kā pateicība Vairai Vīķei – Freibergai.

KULTUROLOĢIJA

Radoša darba vērtēšana

	Maksimālie punkti	Pašvērtējums	Skolotāja vērtējums
Atbilstība tēmai	2		
Kompozicionālais risinājums	2		
Tehniku pielietojums	2		
Izpildes kvalitāte	2		
Radošā pieeja	2		
Kopā:	10		

Prezentācijā izmantotie avoti

- Domātprieks. Laiks un telpa.-R.: Filosofiskās izglītības centrs, 2002, 44. - 46. lpp.
- Domātprieks. Skolotāju grāmata.-R.: Filosofiskās izglītības centrs, 2002, 84. - 86. lpp.
- M. Mandali. Mandala krāso savam mieram. -R.: Mansards, 2009, 200 lpp.
- <http://www.benjamin.cz/es/1641/navody/lotysstina/mandala-/index.htm>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Mandala>
- Un citi internetā pieejamie materiāli